

ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն, տես 12 թիւ 1875.)

Աստուած, մեր ամենաբարի Հայրը գթած ու մարդասէր լինելուն սահմանած է որ իւր օրինաց դէմ մեղանշողները մէկէն ի մէկ և կատարեալ չմեասուին. կամեցեր է, որ այս մարդկային մարմնոյ գեղեցիկ ու կատարեալ շէնքը անմիջապէս չեղծանի խիստ պատուհասիւ, այլ ձեր զգուշութեան և դարձին համար կամաց կամաց փոքր հարուածներով կը զգուշացնէ և հետզհետէ պատուհաս պատուհասի վերայ գալով կը ծանրանայ և ապա մաշելով կեղծանի ինչպէս յառաջ ալ բաժնէ եմ: Այսպէս ահա Աստուած անխորտակելի օրէնք դրաւ բնութեան մէջ, որ դուք առաջին անգամ այն կրած թեթեւ հիւանդութիւններէն խրատուելով զգուշանաք, այն տկարութիւնները, տենդերը, գլխացաւները ախորժակ չունենալը, թուլութիւններն ու ծուլութիւնները ձեր սղայական անմեղ ու սիրուն ձայնին դառնալը, դործէ ձանձրանալն ու դժգոհութիւն կրելը, մեղամաղձութիւնները, առանձնասիրութիւնները, գիշերային ակամայ գիծութիւնները որովք առանց հաճոյից իսկ կը մաշիք, և այն և այն բոլոր ձեր կրից պատուհասներն են: Երբ այս ամենը մի առ մի կ'ըստին և կամաց կամաց իրարու հետեւէ կը շարունակեն ու կը սաստկանան, սոքա ամէնքն ալ ձեր կործանման նախընթաց նշաններն են, որք ձեր կենաց սպառնաց աղէտը կը գուժեն ձեզ: Բայց դուք բնաւ բանի տեղ չէք դնէր զանոնք. նոյն իսկ երբ այս հիւանդութիւնները կը կրէք, այն տառններն անգամ մի և նոյն միջութեան կը հետեւ-

ւիք, մի և նոյն կիրքերնիդ կը շարք կը գրգռէք ու յագեցնելու կ'աշխատիք, որպէս զի ձեր թշուառութիւնը փութացնէք:

Վարպետ որմնադիրը խախուտ շէնքի մի առաջին անցած ատեն երեւցած նշաններէն կը գուշակէ նորա կործանումը եւ կ'առաջարկէ, որ շէնքը դարմանուի, եթէ տանուտէրը անհոգ մնայ, օր յաւուր շէնքին նշանները կը սաստկանան, և եթէ յառաջ թեթեւ թամբով մը պիտի բաւականանար, յետոյ որչափ ուշացնէ այնչափ ալ նորոգութիւնը ծանր ու դժուար պիտի լինի. բայց եթէ բոլորովին անհոգ մընայ, շէնքը կը կործանի և անհոգ տանտիրոջ չարաչար քնաս տալէ զատ՝ շատ անգամ այլոց եւս կը վնասէ:

Այսպէս ալ Նախախնամութիւնը սահմանած է, որ ձեր տպագայ մեծամեծ վնասուց փոքրիկ նշաններն յառաջ երեւին ձեր վերայ, որք պէտք են զձեզ ստկացնել, որոց երեւոյթը կը յայտնեն ձեզ կրօնքը, խոստովանահայրները, բժիշկները և ձեր հաւատարիմ բարեկամները. եթէ բժիշկներն ու խոստովանահայրները ինչ և իցէ նկատումով կամ տգիտութեամբ չեն յայտնէր ձեզ զանցառութիւն կ'ընեն և չեն զգուշացներ, նոքա իրենց կոչման դէմ կը մեղանշեն. եթէ դուք անկեղծ ու հաւատարիմ բարեկամ չունիք որ յայտնէ, ստկայն ձեր երկնային ու բարերար կրօնքը ունիք, որ կը յայտնէ ձեզ թէ՛ «Մեղքին վարձքը մահ է, և հիւանդութիւնք հրաւիրակ են մահու»:

Կրօնքն անաչառ է, բրիտանոնութիւնը խիստ սիրուն և անկեղծ բարեկամ մի է, որուն խրատներն ու հրահանգները բովանդակ կեանք ու երջանկութիւն են, դուք պէտք է եռանդուն սիրով ուսանիք ձեր կ'օնը և ի-

գործ դնէք զայն 'ի մանկութենէ , որ պէս զի ձեր բոլոր հասակին մէջ կատարեալ երջանկութիւն վայելէք : Գուք ուրախութեամբ և անդադար բաղձանօր պէտք է ուսանիք ձեր սուրբ ու անհամեմատ կրօնը և նորա հրամանները ու պատուէրները հաւատարմութեամբ 'ի գործ դնէք որպէս զի թէ գուք ազատ մնաք կործանումէ և թէ զայս ազատէք :

Գուք մի կարծէք , որդեակիք իմ , թէ ոմանք բնաւ չեն մնասուիր . անհարկն է որ չը մնասուին : Կիրքերը կը դան ու կ'երթան , բայց առանց ի բնոյ սպասկանիչ նշանը ձգելու չեն տնայնիր , թէպէտ և առաջին անգամ ներք նոցա մնասներն զգալի չը լինին , այնու ամենայնիւ մնասը կայ և ձեր առուգութիւնն երթալէն վերջը կ'ըսկրի երեւիլ :

Եթէ մէկը կրից մնասներուն երկար կը տոկայ և երեւելի փոփոխութիւն մի չըզգար , այնպիսին պէտք է գիտնայ որ եթէ իւր կրից թելադրութեան չանսար , եթէ ժուժկալութիւն ունենար , հարկաւ նա այժմեան վայելած կեանքէն աւելի առողջ , աւելի երկար , խաղաղ ու զուարթ կեանք մի պիտի վարէր եւ անիշտ ու անխռով ծերութիւն մի նա և բնական հանգիստ մահ մի պիտի ունենար առանց երկար հիւանդութեան և տառապանաց :

Արդ՝ որովհետեւ չէ զգուշացած , և իւր մարմնոյն կենաց , հոգւոյն եւ առողջութեանն ու երջանկութեան յարգը չէ ծանցած , որովհետեւ կը բուսած է իւր սնունդը , իւր արիւնը և ուժը , ուստի բնութեամբ որչափ առողջ ու հաստատուն կազմ ունեցած լինի և որչափ երկար տոկոյ , այնու ամենայնիւ Աստուծոյ բնութեան օրինաց մէջ սահմանած և զը

րած մնասները պիտի կրէ , եթէ ոչ այսօր , անշուշտ վաղը , եթէ ոչ այս տարի , հարկաւ եկող կամ միւս տարին , վերջապէս մնաս չը կրել չը լինիր : Ատանկ պատիր երեւոյթներէ մի խաբուիք և մոլորելով փորձութեան մէջ անկանիք : Մտածեցէք որ երկու հոգի օրը տասն դահեկան կը վատնեն , բայց մէկը հարիւր դահեկան ունի , իսկ միւսը երկու հարիւր , չէ որ հարիւր դահեկան ունեցողներ շուտով պիտի հատնի , իսկ երկու հարիւր ունեցողներ ուշ , բայց հարկաւ պիտի հատնի :

Ինչո՞ւ փայտահատը մի և նոյն կացինով մի և նոյն զօրութեամբ և մի և նոյն հարուածով ծառ մի մէկ քառորդէն կը կտրէ իսկ ուրիշ ծառ մի երկու ժամէն ալ չէ կարող կտրել , ծառ կայ որ հաստ և պինտ է , ծառ ալ կայ որ բարակ և կակուղ է . սակայն որչափ ալ հաստ և ամուր լինի , կացինը որչափ ալ բուժ լինի , այնու ամենայնիւ կարող էք ասել թէ ամեն մէկ հարուած առանց վէրքի և առանց նշանի կ'անցնի , — ո՛չ , — կարող էք ասել թէ շարունակեալ հարուածները չեն կտրծանէր զայն . քաւ լիցի . ինչ ալ լինի անշուշտ պիտի կործանի , անանկ ալ մարդուս մարմնոյ կազմը . ոմանք տուրան են , և ոմանք տկար , անոր համար ոմանց վերայ շուտով զգալի կը լինի և ոմանց ուշ :

Կը յուսամ որ սոյն բացատրութենէն և օրինակներէն կարող եղաք հասկանալ և մակարեթել , որ մեր թրւած բոլոր հիւանդութիւններն ու նշանները միօրինակ կերպով ամենուն վերայ մի և նոյն ժամանակ չեն տեսնուիր . ոմանց վերայ մէկը կամ մէկ քանին կը տեսնուի , ոմանք քիչ ժամանակի մէջ բոլորն ալ կը կրեն , իսկ այլք երկարատեւ միմիայն մէկ նշան մի կամ մնաս մի կուենան . իւրաքան

չեւին իրեն կազմին ու խառնուածոց համեմատ կը պատահի որ մին այս ինչ ներքին կամ արտաքին պատճառաւ կամ ճնշեալն ու սերնդեան ինչ ինչ հանգամանքներով իւր մէկ կողմը ջրդերուն այս ինչ մասը կամ զգայարանքը տկար կը լինի, ահա այնպիսոյն նոյն կողմը աւելի շատ և աւելի շատ կը մնասուի. զոր օրիակ, ոմանց ծընկերը կը բռնուին, ոմանք ստամոքսի ցաւ կամ ճնշում կ'ունենան, որ երբեմն այնչափ կը զօրէ, մինչեւ ուշաթափ կ'ընէ զմարդ. ոմանք ականջի ցաւ և կամաց կամաց մինչեւ իսկ խրութիւն կ'ունենան, ոմանք աչքի ցաւ, կարծառեւութիւն և կուրութիւն կ'ունենան, և այլն: Աւրեմն երբ կը տեսնէք որ յայտնի հեշտասէր մի այս ինչ կամ այն ինչ մնասը չէ կրած, չըլլայ որ երկբայիք, նա անշուշտ ուրիշ չարիք կրած է և կը կրէ, թողունք այն ներքին վշտերն ու ծածուկ տառապանքները, որք չեն երեւիր, զորս ինքն միայն կը զգայ. բայց որպէս զի իւր սիրած կուռքէն չը բաժնուի, որպէս զի իւր սրաշուած մղութիւնէն չը զատուի, բնաւ չուզէր որ այն ցաւերն անկէ յառաջ և կամ համարի. այս սրաշուռաւ ընդ հանրապետական ողջայ կը համարուին նոքա, որք իրենց յանցանքը յայտնի չեն համարիր և երբ ուրիշէն յանգիմանուին, կ'աւրանան և արդարանալու կը ձգեն, կամ այլոց յանցանքը ներկայացնելով իրենցը խաբանել կ'աշխատին, նաև նոքա, որք իրենց ուղղութեան համար խրատ կ'առնուին բայց չեն պահեր, առաջին յանցանքնին կը մոռանան և կիրքերնին կը յաղթէ իւրեանց օգտին, այս պիսիներն շատ անգամ կը գլորին և յաճախ կը մեղանշեն ըստ առաւին թէ, «Սխալները մոռացողը կը սկսի նորէն սխալել»:

(Գարոն-Նախ-Բիւն)

Տարեմուտին օրը հետեւեալ երկու ծառերն կարգացուեցան յառանգաւորաց կողմէն ի նշան որդիական երախտագիտութեան, զորս իքաջալերութիւն շարադրողաց կը հրատարակեմք: Առաջինը Պատրիարքարանի մէջ կարգացուեցաւ, ուր երբ ըստ սովորութեան թէ միաբանական Աւետարանի թէ միաբանական սանուր զինի առաւօտեան ժամերգութեան գնացին ու խառնուորաց խումբ բազմութեամբ, իսկ երկրորդը վարժարանին մէջ, երբ Ամենա. Ս. Պատրիարքը հայրաբար այցելու ժողովուրդաց, օրհնեց և քաջալերեց զանոնք ազգու իւր բաաներով:

ԱՄԵՆԱԳԱՍԻԻ ՍՐԵՍՁԱՆ ՀԱՅՐ

ԵՆ ՎԱՍԵՄԱՐՈՂ ՈՐԵՆԿՐԻՐԵ

Այսօր մարդկային ազգի վրայ պարագայ կարգի և սովորականէն դուրս շարժում մը կը նշանուի. այսօր ազգերը և համայն բնութիւնը նոր կեանք և նոր պիկ կը դնեն. տուրքեան լուսաւորը՝ արեւակը դողցնաւ սովորականէն աւելի անասարանաց մէջ կ'երևի մեղ նոր օր աւետելու համար. վերջապէս մայրական և հայրական կողմէն ընդունող ամեն ոք ձեռն ի ձեռն ծանր մտածման մէջ կ'ընկնի. նոքա որք իրենց մայրական և հայրական սրտերը ինն ըստ ամենայնի կատարած են, այսինքն իրենց դատարանները կը թափեն, և ուրախ և գուարթ են. և ասոր հակառակ կը տեսնենք խաբի մը մարդիկ ևս՝ որք ամեն հոգ և մտածմանը ի բաց թողլով՝ որպէս թէ այսօր իրենց կենաց սկիզբն է՝ ուրախութեամբ կը խայտան և կը սրտեն, և գուարթութեամբ կը բերկրեն: Սակայն սոցա ամեն ուրախութիւնը միայն սրտաբեր է, սակայն իրենց խղճի հարաւանքներն միշտ կը տանջուին չարաչար. վասն զի նշանալի ուրախութիւնը միայն սրտաւոյ կատարման մէջ է և ոչ այլուր:

Այս ամենուն սրտաւոր յայտնի է. այն է՝ հին տարւոյն դաշտումը, որով նորայն յաջողութիւնը: Գողցնա այսօր որ 1873 թ. վերջին և 1874 թ. առաջին օրն է, ամեն մարդ, ազգ և աղինք, և ամեն տեղութիւնը իրենց դարձող շարունակութիւնը թողլով՝ անց'այն վայր սկիզբն մի կը ձգեն, կը դիտեն և կը բնեն անց'այլ թէ արդեօք ինչպէս անցաւ,